

РОЛЬ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я НА ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗВО

Сулейманова Катерина Рамазанівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки,*

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

*Науковий керівник: **Рябенко Михайло Іванович***

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Академічна культура є невід'ємною складовою освітнього процесу у закладах вищої освіти, оскільки вона визначає морально-етичні норми та впливає на якість взаємодії між учасниками освітнього процесу. Вона формується через сукупність традицій, правил, принципів академічної доброчесності та спільних цінностей, які розвивають відповідальність, самодисципліну та взаємоповагу. Важливим фактором формування академічної культури є ментальне здоров'я здобувачів та науково-педагогічних працівників.

В українських реаліях, особливо в умовах воєнного стану, питання ментального здоров'я набуває ще більшого значення. Вплив стресу, невизначеності та емоційного вигорання може негативно позначитися на якості освіти.

Виходячи з цього, академічна культура стає важливою складовою для створення стійкої та продуктивної атмосфери навчання, що включає в себе моральні принципи, які підтримуються учасниками освітнього процесу ЗВО. Академічна культура стосується поглядів, цінностей і засобів поведінки, які поділяють учасники освітнього процесу.

На думку О.В. Кравченко, академічна культура є гармонійним поєднанням науки, культури та знань, а її формування залежить від історичних і соціокультурних умов. Це поняття розуміють як систему цінностей, норм, правил, зразків поведінки, способів діяльності, принципів спілкування, що ґрунтується на досвіді наукової діяльності, адаптованому до освітнього процесу [1, с. 65].

Майбутнє людства значною мірою залежить від культурного та науково-технічного розвитку, який забезпечують сучасні університети як центри культури, знань та досліджень.

Так, Т.Д. Добко підкреслює, що академічна культура не може бути механічно перенесена чи запозичена – вона формується поступово через комунікацію, саморефлексію та спільний досвід університетської спільноти. Вона не є сталою, а потребує постійного оновлення та підтримки. Академічна культура є складною композицією важливих цінностей і принципів, норм, традицій та способів діяльності. Формування та відтворення основних її принципів пов'язане не тільки з університетським середовищем, а й з інститутом вищої освіти загалом. Вища освіта виступає інноваційним рушієм сталого розвитку суспільства та компетентності випускників у реагуванні на глобальні виклики [2, с. 49].

Академічна культура не може існувати без активної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, які беруть участь у створенні, збереженні та передачі знань. Вона формується у процесі щоденної комунікації між викладачами, студентами та іншими залученими сторонами, кожна з яких відіграє важливу роль у підтриманні академічних цінностей. Визначення цих учасників і їхніх обов'язків закріплено на законодавчому рівні, що підкреслює важливість їхньої участі у забезпеченні якості вищої освіти.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», учасниками освітнього процесу у закладах вищої освіти є:

Учасниками освітнього процесу у закладах вищої освіти є:

- 1) наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники;
- 2) здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти;
- 3) фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах;
- 4) інші працівники закладів вищої освіти [3].

Взаємодія між цими групами формує стійке академічне середовище, засноване на принципах наукової доброчесності, етичної поведінки та відповідальності.

Академічна культура, як середовище обміну знаннями та ідеями, безпосередньо залежить від загального ментального стану учасників освітнього процесу, особливо в умовах воєнного стану. У здоровому освітньому середовищі, де панує атмосфера взаємоповаги, підтримки та відкритого діалогу, формується продуктивна академічна культура, що сприяє професійному та особистісному розвитку кожного учасника.

Згідно з визначенням ВООЗ, ментальне здоров'я – це стан щастя та добробуту, в якому людина реалізує свої творчі здібності, може протистояти життєвим викликам, ефективно працювати та робити внесок у суспільне життя. Це означає, що ментальне здоров'я поєднує внутрішній стан людини з її соціальним життям [4]. Ментальне здоров'я нерозривно пов'язане з моральним вихованням, оскільки воно передбачає як зовнішнє, так і внутрішнє саморегулювання поведінки особистості.

Також, М.М. Фіцула вважає, що моральне виховання студентів відіграє важливу роль у процесі формування майбутніх спеціалістів. Він визначає його як виховну діяльність закладу вищої освіти, спрямовану на розвиток стійких моральних якостей, потреб, почуттів і звичок поведінки на основі моральних норм та ідеалів [5, с. 241].

Академічна культура закладу вищої освіти залежить від його учасників, адже саме вони визначають цінності та норми взаємодії. Формування особистості науково-педагогічних працівників, здобувачів та інших учасників освітнього процесу впливає на рівень академічної доброчесності, етики та загальну атмосферу навчання.

Аналіз наукової літератури дав змогу стверджувати, що термін «формування» стосується процесу становлення особистості під впливом різних факторів. На думку Т.О. Піроженко, формування особистості – це становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили розвитку, яке відбувається також у процесі розвитку її інтересів, потреб. Цей процес охоплює як цілеспрямовані виховні дії, так і стихійні впливи середовища, спадковості та активності самої особистості. Зокрема, формування розглядається як результат взаємодії обставин життя людини, які впливають на її соціальну свідомість, самооцінку та естетичні смаки [6, с. 18].

Також, М. М. Фіцула зазначав, що становлення особистості залежить від наукового світогляду викладача, його здатності зацікавити студентів, передати їм наукові принципи та перспективи розвитку знань. Саме в процесі навчання формується не лише професійна компетентність, а й світогляд, моральні переконання та громадянська позиція майбутнього фахівця [5].

Отже, академічна культура закладів вищої освіти формується через постійну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, які не лише передають знання, а й визначають морально-етичні орієнтири суспільства. Вона базується на принципах академічної доброчесності, поваги до наукових традицій та прагнення до якісної освіти. В умовах воєнного стану її роль стає ще більш значущою, оскільки вона сприяє збереженню інтелектуального потенціалу країни, підтримці стійкості освітнього середовища та формуванню громадянської відповідальності у студентів і викладачів.

Важливим аспектом цього процесу є підтримка ментального здоров'я учасників освітнього процесу, оскільки воно безпосередньо впливає на якість освіти, рівень мотивації та академічну доброчесність.

Таким чином, збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу, на наш погляд, є ключовим фактором формування академічної культури на сучасному етапі розвитку закладів вищої освіти України.

Література:

1. Кравченко О.В. Культурологія у вимірах традицій академічної культури. *Культура України*. Вінниця. 2019. 70 с.
2. Добко Т. Д., Турчиновський. В. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. *Академічна культура та доброчесність, як соціальний капітал сучасного університету*. за ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ. Таксон. 2017. 234 с.
3. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/conv#n851> (дата звернення: 09.03.2025).
4. Східне міжрегіональне управління Державної служби України з питань праці: веб-сайт. URL : <https://smu.dsp.gov.ua/news/shcho-take-mentalne-zdorov-ia-ta-iak-pro-noho-dbaty/> (дата звернення: 09.03.2025).
5. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи. навч. посіб. Київ. Академвидав. 2018. 352 с.
6. Сучасні діти – відображення цінностей дорослого світу. Т. О. Піроженко та ін. за ред. Т. О. Піроженко. Кіровоград. Імекс-ЛТД. 2018. 120 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-110>

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ СІЛЬСЬКИХ УЧИТЕЛІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Сурело Євген Анатолійович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності «231 Соціальна робота» освітньо-наукової програми
«Соціальна робота. Соціальна реабілітація»,
Навчально-науковий інститут менеджменту та психології,
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
аспірант,
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
м. Київ, Україна*

Війна в Україні не є першою і на жаль, не буде останньою в житті людства. Завжди це виклики для всього населення країни, для соціальної сфери, для медичної і, звичайно, для системи освіти. Українські освітяни опинилися перед безпрецедентними викликами, особливо в сільській місцевості, де доступ до психологічної підтримки